

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

«Мужність та біль Чорнобиля»

Віртуальна виставка

ЧОРНОБІЛ

*Цей дощ – як душ. Цей день такий
ласкавий.
Сади цвітуть. В березах бродить сік,
Це солов'їна опера, Ла Скала!
Чорнобиль. Зона. Двадцять перший вік,
Тут по дворах стоїть бузкова повінь.
Тут ті бузки проламують тини.
Тут щука йде, немов підводний човен,
І прилітають гуси щовесни.
Але кленочки проросли крізь ганки.
Жив-був народ над Прип'яттю - і зник,
В Рудому лісі вирости поганки,
і ходить Смерть, єдиний тут грибник,
Ліна Костенко*

Була весна – квітуча, напоєна запахами землі і нового життя. Ніхто не здогадувався, що ця весна назавжди чорними літерами буде вписана в історію нашого народу і людства, що про невелике місто Чорнобиль дізнається весь світ.

26 квітня 1986 року – одна із найскорботніших дат в історії нашого народу, спогад про яку пронизує серце гострим болем. Чорнобиль і досі є незагоєною раною.

Аварія на Чорнобильській АЕС – найбільша ядерна техногенна катастрофа в світі, яка сталася в ніч з 25 на 26 квітня (о 1:23) 1986 року. Під час планового відключення реактора, що тривало 20 секунд, різко стрибнула напруга в 4-му енергоблоці АЕС, внаслідок чого стався тепловий вибух, який призвів до жахливих наслідків.

У результаті вибуху були зруйновані активна зона реактора і покрівля четвертого і машинного залу. В атмосферу потрапило 190 т радіоактивних речовин. Вісім із 140 т радіоактивного палива реактора опинилися в повітрі. Інші небезпечні речовини продовжували покидати реактор у результаті пожежі, що тривала майже два тижні.

Після вибуху на ЧАЕС, для ліквідації аварії, почали прибувати спеціалісти – ядерники та пожежні, яких пізніше назвали «ліквідаторами». У небезпечній зоні вони працювали позмінно. Ті, хто набрав максимально небезпечну кількість радіації поверталися додому, а на їх місце приїздили інші. Але спочатку так ніхто і не знав наскільки небезпечне радіаційне зараження. Ці люди назавжди залишаться героями.

Чорнобильська аварія заподіяла багато лиха і шкоди Україні. Сюди можна віднести й виведені з сільськогосподарського обігу родючі колись українські землі, і покинуті міста та села, і величезні кошти, витрачені на спорудження «Саркофага», і багато чого іншого. Але найбільшого удару аварія завдала по здоров'ю українців, що не можна оцінити в грошовому еквіваленті: це стосується не тільки наших сучасників, але й багатьох прийдешніх поколінь.

Сьогодні Чорнобиль для нас – це майже три з половиною мільйони постраждалих від катастрофи та її наслідків. Це майже 10 відсотків території, що зазнала прямого радіаційного ураження. Це 160 тисяч людей із 129 населених пунктів, яким довелося залишити рідні домівки і переїхати в інші місця.

Вчені і надалі продовжують вивчати причини і наслідки Чорнобильської катастрофи.

Наукова бібліотека пропонує огляд літератури про трагічну сторінку нашої історії.

«ЧОРНОБИЛЬ: ГІРКИЙ СПОМИН І ВІЧНИЙ БІЛЬ»

Чорнобиль... Нині це слово знає увесь світ. Чорнобиль – це трагедія та подвиг, безсилля та пам'ять, наш нестерпний біль. Тема Чорнобильської аварії відображена в багатьох документальних та художніх творах. Пропонуємо добірку книг про Чорнобильську трагедію.

ЧОРНОБИЛЬ

Алексієвич, С. О. Чорнобиль: хроніка майбутнього [Текст] / С. О. Алексієвич ; пер. з білорус., післямова О. Забужко. - Київ : Факт, 1998. - 194 с.

Книга від нобелівської лауреатки з літератури, білоруської письменниці Світлани Алексієвич в перекладі української авторки Оксани Забужко неймовірно живо та глибоко оповідає про враження людей, які бачили цю трагедію на власні очі. Саме з її книги сценаристи серіалу «Чорнобиль» з невеличкими змінами взяли трагічну історію дружини пожежника Ігнатенка. Авторка створила оповідь на основі інтерв'ю із сотнями очевидців: ліквідаторами та посадовцями, які приймали важливі рішення щодо ходу подій; потерпілими та їхніми родичами; вимушеними переселенцями та тими, хто вирішив повернутися назад у зону відчуження. Книга не залишить нікого байдужим, під час читання складається враження, що ти на власні очі бачиш весь біль та хаос, який тоді висів у повітрі.

Уривки з книги

«Чорнобиль: хроніка майбутнього»

«...Ніч... По один бік вулиці автобуси, сотні автобусів (уже готували місто до евакуації), а по другий бік – сотні пожежних машин. Пригнали з усіх усюд. Уся вулиця в білім шумовинні... Ми по ньому йдемо. Кленемо й плачемо...

По радіо оголосили, що, може статися, місто евакуюють на три-п'ять день, то візьміть із собою теплу одягу й спортивні костюми, будете жити в лісах. У палатках. Люди навіть зраділи: поїдемо на природу! Зустрінемо там Перше травня. Незвично. Готували в дорогу шашлики, купували вино. Брали з собою гітари, магнітофони. Улюблені травневі свята! Плакали тільки ті, чий чоловіки потерпіли....» *Людмила Ігнатенко, дружина загиблого пожежника Василя Ігнатенка*

«...Ти собі живеш... Звичайний чоловік. Маленький. Такий, як усі довкола, – йдеш на роботу й приходиш з роботи. Отримуєш середню зарплату. Раз на рік їздиш у відпустку. У тебе – жінка. Діти. Нормальна людина! І одного дня ти зненацька перетворюєшся на людину чорнобильську. На дивовижу! На щось таке, що всім цікаве й нікому не відоме. Ти хочеш бути як усі – а вже зась. Ти не можеш, ти вже не повернешся до колишнього світу. На тебе дивляться іншими очима. Тобі ставлять питання: чи було там страшно? Як горіла станція? Що ти бачив? І взагалі, чи можеш ти мати дітей? Дружина тебе не кинула? На перших порах ми всі були перетворилися на рідкісні експонати... Саме слово «чорнобилець» досі як звуковий сигнал... Усі повертають голови в твій бік... Звідти!

Це були відчуття перших днів... Ми втратили не місто, а ціле життя...» *Миколай Хомич Калугін*

Даш, Л. Чорнобиль - трава гірка / Л. Даш. – Київ : Веселка, 1988. – 176 с.

Документальна повість про Героя Радянського Союзу Леоніда Телятнікова та його мужніх побратимів.

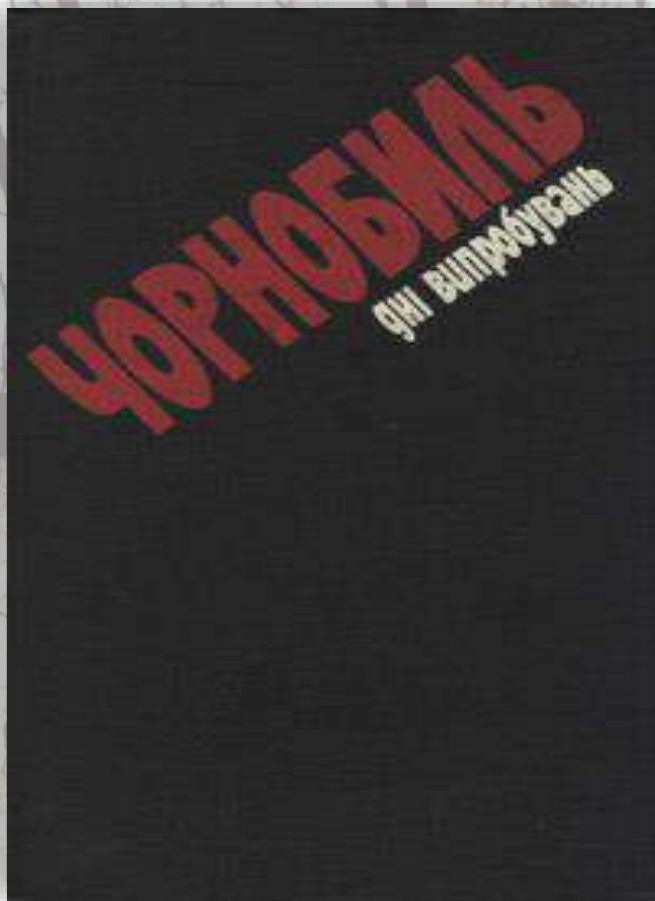
ЧОРНОБИЛЬ

Уривки з книги «Чернобиль – трава гірка»

«... Після аварії на Чорнобильській АЕС десятки тисяч киян літаками, поїздами, автобусами вивозили своїх дітей і онуків у різні кінці республіки, за її межі – в Москву та Ленінград, у Прибалтику та на Кавказ, навіть у Душанбе та Новосибірськ... Населення міста не знало точно реальних масштабів радіаційної небезпеки. Циркулювали різні чутки, аж до того, що, можливо, евакуюють Київ. Звісно, більшість у це не вірила. Як завжди, без перебоїв працювали заводи і фабрики, будови та інститути. Але брак чітких відомостей породжував нервозність. Дехто штучно підігрівав паніку. Між п'ятим і десятим травня 1986 року хвиля тривоги сягнула кульмінаційної точки.»

«... У святкові травневі дні кияни виїжджали у свої приміські сади, відпочивали на природі. Вже знали, що в Прип'яті сталася аварія. Але багато хто сприймав ці повідомлення так: "Коли б щось надто серйозне, нам би сказали". В садах, на лісових галявинах, відокремлені один від одного, люди особливо не хвилювалися. Все різко змінилося п'ятого травня. Після чотирьох днів відпочинку – так склався календар святкових вихідних – прийшли на роботу. Кожен приніс із собою обмежений запас інформації і жагучий інтерес до чорнобильських подій. Ось тут і почалася детонація розмов, припущень, здогадок, версій....»

Чорнобиль. Дні випробувань : кн. свідчень / упоряд. В. Г. Шкода. – Київ : Рад. письменник, 1987. – 469 с.

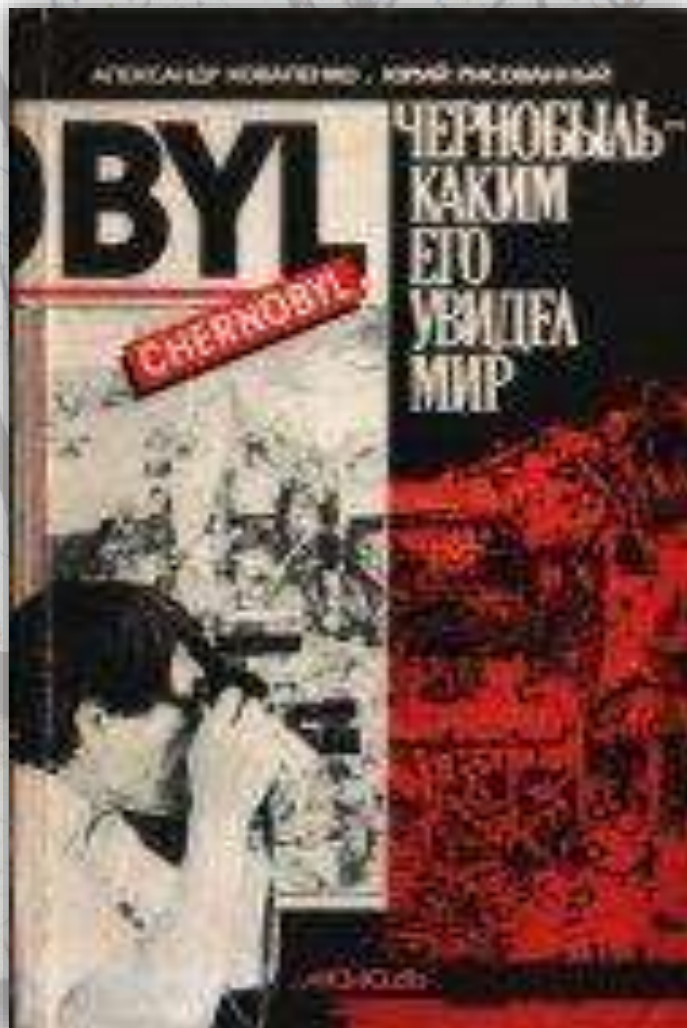
Ця книга – збірник документальних, публіцистичних і художніх творів письменників і журналістів, котрі розповідають про те, як спільно, натхненний «чуттям єдиної родини», долав наш народ тяжкі наслідки аварії на ЧАЕС, мужньо і самовіддано боровся з грізними силами атома, що вийшли з-під контролю, відроджує до нового життя вражену радіацією землю, міста і села і саму атомну станцію.

До збірника також увійшли інтерв'ю з відомими вченими, що висвітлюють деякі небайдужі для нас питання віддалених наслідків аварії, перспективи розвитку атомної енергетики в нашій країні, подана детальна хронологія пам'ятних подій.

Уривки з книги «Чернобиль. Дні випробувань»

«...У перші ж тижні непередбаченого лиха в особливій зоні побувало багато літераторів і журналістів України і інших республік . У своїх схвильованих статтях і нарисах, опублікованих на сторінках республіканських і центральних газет і журналів, вони розповіли про численних наших співвітчизників, котрі, не вагаючись, стали до боротьби з грізним і невидимим противником. І ціною неймовірних зусиль, а часом і ціною життя, зупинили вогненну стихію, що нуртувала над аварійним енергоблоком, пробиралися в саме пекло, аби поставити там прилади контролю обстановки, щоденно несли небезпечні вахти біля розжареного реактора, рятували опромінених, очищали від радіації поля , сади і житло, сердечно приймали у себе переселенців...

Так починався літопис всенародного подвигу, в загальному підсумку якого було завершено неможливе, ще не бачене людьми – надійно сховано у саркофаг із сталі і бетону аварійний реактор, створені умови для нормального функціонування пошкоджених блоків АЕС, виключена можливість необоротних екологічних порушень у природі, захищені від забруднення атмосфера, водосховища, ріки.... »

Коваленко, А. П. Чернобыль – каким его увидел мир / А. П. Коваленко, Ю. В. Рисованный. – Киев : Молодь, 1989. – 176 с.

Книга розповідає як закордонні засоби масової інформації висвітлювали події в Чорнобилі.

Уривок з книги

«Чернобыль – каким его увидел мир»

«... Советские зрители познакомились с С. Лури в ходе телемостов СССР – США, где он был ведущим с американской стороны. После пресс-конференции в МИД УССР, получив ответы на интересующие его вопросы, С. Лури прибыл в Чернобыль, отснял материал на ЧАЭС и в Припяти, покинутой жителями, сделал свой короткий, но памятный репортаж.

Выглядело это так.

В самом центре города, рядом со стадионом, открытие которого было намечено на 1 мая 1986 года, но так никогда и не состоялось, он велел оператору и звукооператору установить телекамеру с микрофоном в таком месте, где высотный жилой дом образовывал угол, и эхо пустого города было особенно громким и отчетливым. Встав перед камерой, он громко крикнул: «Хелло!» Эхо повторило все звуки четко и ясно. «Это эхо пустоты, – сказал в объектив Лури. – До аварии этот город был домом для пятидесяти тысяч жителей. Теперь, если кто-то хочет увидеть действие нейтронной бомбы, – приезжайте в Припять».

Вокруг за закрытыми окнами виднелись шторы, где-то куклы, в одном окне особенно пронзительным был вид модели парусника, подвешенного над усохшими в вазонах цветами. На балконах сохло белье. Второй год! То там, то здесь виднелись прикрепленные к стенам у балконных дверей велосипеды, санки. Трепетали выцветшие флаги, вывешенные по случаю предстоящего Первомая год назад. И ни одного человека, кроме нашей небольшой группы...

Прав Лури. Его репортаж произвел поразительное действие. Это было как удар током. Не знаем, к сожалению, какое впечатление он произвел на американцев...»

«НАЙЗВОРУШЛИВІШІ ВІРШІ ПРО ЧОРНОБИЛЬ»

Тема Чорнобильської трагедії знайшла місце у поетичних творах Івана Драча, Ліни Костенко, Бориса Олійника, Миколи Сингаївського, Леоніда Горлача, Дмитра Павличка та інших. Пропонуємо добірку найзворушливіших поезій українських авторів, що порушують тему Чорнобиля і чіпляють за живе...

ЧОРНОБИЛЬ

*Атомний Вій опустив бетонні повіки.
Коло окреслив навколо себе страшне.
Чому Звізда-Полин упала в наші ріки?!
Хто сіяв цю біду і хто її пожне?
Хто нас образив, знівечив, обжер?
Яка орда нам гідність притоптала?
Якщо наука потребує жертв, —
чому ж не вас вона перековтала?!
Загидили ліси і землю занедбали.
Поставили АЕС в верхів'ї трьох річок,
Що хто ж ви є, злочинці, қанібали?!
Ударив чорний дзвін. І досить балачок.
В яких лісах іще ви забарложені?
Що яничари ще занастятъ?
І мертві, і живі, і ненароджені
нікого з вас довіку не простятъ!*

Ліна Костенко

*На Чорнобиль журавлі летіли,
З вирію вертались навесні.
Як сніжниця, попелище біле
Розвівалось в рідній стороні.
Там згоріли гнізда і гніздечка,
Поржавіла хвоя і трава,
Журавлина крихітна вервечка
Напиналась, наче тятива.
Не було ні стогону, ні крику,
Тільки пошум виморених крил.
Журавлі несли печаль велику,
Наче тінь невидимих могил.
Не спинились птиці на кордоні,
Де сягає атомна яса,
І дивився батько з-під долоні,
І ридала мати в небеса.
На Чорнобиль журавлі летіли,
З вирію вертались навесні...*

Дмитро Павличко

*Мій крок - із атомної ночі,
І віра ще в душу нуртує:
Світильник розуму і серця –
До сонця виведе з пільми.
Я чую земле - не безодню,
А теплу споришеву стежку,
Вона біжить з мого дитинства,
Щоб я не розлучався з сином.
Мій крок - до пам'яті і слова,
Що забринить, мов засторога,
І скаже: небезпечна зона,
Де не ступить, не зупинитись!
Де на чорнобильських подвір'ях
Обпалить душу чуйна тиша:
Земля - і та не обізветься
Людським, ще незабутим кроком.
Усе обпалить і просвітить
Біда, немов рентген стосилий.
І все прожуйте-пережуйте
Засвітиться болючим смутком....*

Микола Сингаївський

*Струсонуло цілим світом
В Страхоліссі перед світом
Брязнув дуб тисячолітній –
Охнула земля.*

*Тільки – пилу мертва хмарка,
Та ще крук зловтішно қарқнув...*

*(уривок з поеми «Сім»
Борис Олійник)*

*Ви чули, як плаче спустошена
Прий'ять,
За скоєний гріх розп'ята живцем,
Прий'ята до неба, щоб вічності випить,
Щоб вмити від бруду змарніле лице?
Резочуть іони малиновим дзвоном,
Вбиваючи блиск нерозкритих очей,
Ридає вночі божевільна мадонна,
Приймаючи з лона холодних дітей
В бездонність ночей.*

*І тихо ступає життя у полин,
І лине Чорнобильський дзвін.*

Анна Багряна

«ДЗВОНИ ЧОРНОБИЛЯ»

Чорнобильська катастрофа лишила слід не лише в життях, а й в серцях українців. Пропонуємо добірку матеріалів із періодичних видань.

ЧОРНОБИЛЬ

- Бігуняк, Т. В. Наслідки радіаційного забруднення довкілля: погляд крізь призму Чорнобильської катастрофи [Текст] / Т. В. Бігуняк // Екол. Вісник : наук.-попул. журнал. – 2017. – № 7/8. – С. 27.
- Дорош, Є. Чорнобильський край потрібно відроджувати / Є. Дорош // Вісн. Пенс. фонду України. – 2011. – № 4. – С. 42-43
- Кальніченко, А. Чорнобиль: від катастрофи до поступового відновлення [Текст] / А. Кальніченко // Землевпоряд. вісник : журнал. – 2018. – № 4. – С. 35-40.
- Кучма, М. Чорнобильські ліси пиляє сосновий пильщик / М. Кучма, О. Бунтова // Надзв. ситуація. – 2007. – № 5. – С. 30-33
- Левченко, О. Г. Хіросіма - Нагасакі - Чорнобиль: уроки та застереження / О. Г. Левченко, Є. П. Маслов // Безпека життєдіяльності. – 2010. – № 3. – С. 25-26
- Лютенко, В. Жили в напрузі 24 години на добу... / В. Лютенко // Пожеж. безпека. – 2010. – № 8. – С. 14-15
- Мухамеджанова, Е. Р. Анализ крупнейших аварий на радиационных объектах и их влияние на темпы развития атомной энергетики в мире [Текст] / Е. Р. Мухамеджанова, В. А. Акатьев // Экология плюс : науч.-произв. журнал. – 2018. – № 3. – С. 29-32.
- Охріменко, О. Чорнобильські права / О. Охріменко // Вісн. Пенс. фонду України. – 2010. – № 4. – С. 30-31

- ❑ Пилип'юк, Л. Законодавство про ліквідацію наслідків катастрофи на ЧАЕС: проблеми та тенденції розвитку / Л. Пилип'юк // Вища школа. – 2012. – № 2. – С. 109-115.
- ❑ Рой, Ю. Чорнобиль: екологія, людина, здоров'я: МНС гідно представило Україну на Міжнар. виставці і наук.-практ. семінарі в Москві / Ю. Рой // Надзв. ситуація. – 2006. – №12. – С. 26-27
- ❑ Салига, В. 25-та книжка літописця Чорнобильської епопеї / В. Салига // Пожеж. безпека. – 2011. – № 1. – С. 9
- ❑ Стоєцький, В. Жінки Чорнобильської зони / В. Стоєцький // Пожеж. безпека. – 2011. – № 4. – С. 44
- ❑ Стоєцький, В. Чорнобиль. Наша біль. Наша пам'ять / В. Стоєцький // Безпека життєдіяльності. – 2010. – № 5. – С. 12-13
- ❑ Сучасний етап мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи / С.Ю. Булигін [и др.] // Вісн. аграр. науки. – 2012. – №7. – С. 54-57
- ❑ Шестопапов, В. Робота обернулася славою, а Чорнобиль – болем / В. Шестопапов // Пожеж. безпека. – 2011. – № 4. – С. 17

«ВЕБЛОГРАФІЯ»

- [Чорнобильська катастрофа](#)
- [Чорнобильська катастрофа. Що ми дійсно знаємо?](#)
- [Чорнобильська катастрофа](#)
- [Чорнобиль. Документи бази даних «Законодавство України»](#)
- [Державне агентство України з управління зоною відчуження](#)
- [Інформація і новини Чорнобильської зони відчуження та ЧАЕС, природа забруднених територій](#)
- [Харківська обласна організація Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»](#)

ЧОРНОБИЛЬ

Вже минуло багато років після Чорнобильської катастрофи, яка розділила нашу новітню історію на «до» і «після», а скорботні чорнобильські дзвони ще й досі бринять у кожному серці.

Кожний рік, 26 квітня, сотні харків'ян збираються біля пам'ятників «Жертвам Чорнобильської катастрофи» (Молодіжний парк, вул. Пушкінська 81), «Потерпілим від Чорнобильського лиха» (парк «Зелений гай»), «Героям Чорнобиля» (біля вул. Метробудівників, 17), щоб помолитися за упокій душі тих, кого вже немає серед нас, і за здоров'я тих, хто пройшов через горнило цієї катастрофи та вижив. Харківщина пам'ятає... Ми низько схиляємо голови перед учасниками ліквідації аварії на ЧАЕС, велика Вам подяка і низький доземний уклін! Нехай у цей день – День національної скорботи, тяжкі дзвони Чорнобиля відгукнуться в душах кожного з нас співчуттям і милосердям.

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!